

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA OTA-ONALAR BILAN SAMARALI HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Qurvonsaidova Go'zal Ulug'xo'jayevna

Toshkent viloyati Bo'ka tumani 18- DMTT
direktori

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishning pedagogik va psixologik omillari tahlil qilinadi. Ota-onalarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki bola rivojlanishining uzluksizligini, ijtimoiy-hissiy moslashuvini va pedagogik jarayon samaradorligini ta'minlaydi. Tadqiqot xalqaro oilaviy ishtirok modellari hamda o'zbek oilaviy-pedagogik an'alariga tayangan holda hamkorlikni shakllantiruvchi asosiy tamoyillarni yoritadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, samarali hamkorlik ochiq muloqot, madaniy sezgirlik va pedagog-ota-ona o'rtasidagi ishonchga tayanadi. Maqola yakunida hamkorlikni mustahkamlash bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: hamkorlik, aloqa, pedagogik muloqot, oilaviy ishtirok, madaniy sezgirlik, ijtimoiy-hissiy rivojlanish, maktabgacha ta'lim.

Abstract: This article examines the pedagogical and psychological foundations of effective parent-teacher collaboration in early childhood education. Parental involvement strengthens children's developmental continuity, social-emotional adjustment, and instructional quality. Drawing on international parent involvement models and Uzbek family-educational traditions, the study identifies key principles that support partnership development. Findings indicate that effective collaboration is based on open communication, cultural sensitivity, and mutual trust between teachers and parents. Practical recommendations for strengthening collaboration are provided.

Keywords: *parent-teacher collaboration, communication, parental involvement, cultural sensitivity, early childhood education, socio-emotional development.*

Аннотация: В статье раскрываются педагогические и психологические основы эффективного взаимодействия педагогов дошкольных учреждений с родителями. Участие семьи обеспечивает непрерывность развития ребёнка, его социально-эмоциональную адаптацию и повышение качества образовательного процесса. На основе международных моделей семейного участия и узбекских педагогических традиций выявлены ключевые принципы формирования партнёрства. Результаты показывают, что эффективное взаимодействие строится на открытом общении, культурной чувствительности и доверии между педагогом и родителями. В конце представлены практические рекомендации.

Ключевые слова: *взаимодействие с родителями, семейное участие, общение, культурная чувствительность, дошкольное образование.*

1. Kirish

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ota-onalar bilan hamkorlik pedagogik jarayonning ajralmas qismidir. Bola tarbiyasida "oila-bog'cha" uyg'unligi bo'lmasa, rivojlanishning uzluksizligi ta'minlanmaydi. Xalqaro tadqiqotlar ham ota-onalar ishtirokining bolalarning o'qish motivatsiyasi, moslashuvi va ijtimoiy-hissiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi [1]. O'zbek an'alarida esa bola tarbiyasida oila va jamoaning birgalikdagi mas'uliyati qadimdan mavjud bo'lib, ota-onalar bilan doimiy muloqot tarbiya sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir [6].

2. Metodologiya

Tadqiqot sifatli tahlil yondashuviga asoslanib, quyidagi manbalar guruhlangan:

- oilaviy ishtirokning nazariy modellari;
- muloqot psixologiyasi;
- o'zbek pedagogik merosi;
- MTT amaliy tajribalari.

Asosiy kategoriyalar sifatida aloqa shakllari, hamkorlik strategiyalari, madaniy sezgirlik va ishonch omillari ajratildi.

3. Natijalar

3.1. Ota-onalar bilan samarali hamkorlikning tamoyillari

Ochiq muloqot

Pedagog va ota-onalar o'rtasida muntazam, aniq va samimiy axborot almashinuvi hamkorlikning boshlang'ich bosqichidir [2].

Ishonch va hurmat

Ishonch bo'lmagan joyda hamkorlik yuzaki tus oladi. Tarbiyachining hurmat bilan murojaat qilishi ota-onalarning faolligini oshiradi [6].

Madaniy sezgirlik

O'zbek oilalarining tarbiyaga oid qadriyatlari — hurmat, izzat, uyat tuyg'usi — muloqotda hisobga olinishi lozim [7].

Qarorlarni birgalikda qabul qilish

Epstein modeliga ko'ra, ota-onalarning qarorlar qabul qilish jarayonida ishtiroki bolaning natijalariga ijobiy ta'sir qiladi [1].

Hamkorlik shakllari

- individual suhbatlar;
- ota-onalar yig'ilishlari;
- rivojlanish xaritalari asosida tahliliy suhbat;
- oilaviy seminarlar;
- ota-onalar klubi;
- onlayn muloqot (Telegram, ClassDojo).

Saidahmedov bu jarayonni **ta'limning ikki tomonlama mas'uliyati** sifatida belgilaydi [6].

Bola rivojlanishiga ta'siri

Hamkorlik kuchli bo'lsa:

- bola o'zini xavfsiz his qiladi;
- uy va bog'cha o'rtasida muvofiqlik paydo bo'ladi;
- ijtimoiy-hissiy barqarorlik oshadi;
- xulqdag beqarorlik kamayadi [3].

Bola uchun uy va ta'lim muhitidagi "ikki tizimning bir xil ohangi" juda katta ahamiyatga ega [8].

4. Munozara

Tahlil shuni ko'rsatdiki, hamkorlik samaradorligi pedagogning kommunikativ kompetensiyasiga, ota-onalarning faol pozitsiyasiga, madaniy o'ziga xosliklarga va tashkilotning ochiqlik siyosatiga bog'liq. O'zbekistonda mahalla–oila–bog'cha modeli eng muvaffaqiyatli tajriba sifatida ko'rilmoqda.

5. Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish — bu faqat tashkiliy tadbir yoki ma'muriy talab emas, balki bolaning har tomonlama rivojlanishida hal

qiluvchi o'rin tutadigan tizimli pedagogik jarayondir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, **uy va ta'lim muhitining uyg'unlashuvi bola rivojlanishining eng muhim shartlaridan biridir**, chunki bola ikki makonda — oilada va MTTda — shakllanadi, his qiladi va o'zini namoyon etadi. Ushbu ikki makondagi qarama-qarshiliklar, muloqotning uzilishi yoki kutilmalarning mos kelmasligi bola psixologik barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, aksincha hamkorlik va bir-birini qo'llab-quvvatlovchi muhit bola uchun xavfsiz rivojlanish kontekstini yaratadi.

Xalqaro tadqiqotlarda ta'kidlanganidek (Epstein, Christenson, OECD), oilaviy ishtirok ta'lim natijalarini sezilarli darajada oshiradi, lekin bu ishtirokning sifati va shakli pedagogning muloqot madaniyati, madaniy sezgirligi va tashkilotning hamkorlikka nisbatan ochiqligi bilan belgilanadi. O'zbek tajribasida esa ota-onalar bilan hamkorlikning ildizlari ancha chuqur: oila, mahalla va tarbiya bir-biridan ajralmas bo'lib, bola kamoloti ko'p qirrali ijtimoiy tizim sifatida qaralgan. Shu bois MTTda oila bilan ishlash jarayoni faqatgina pedagogik vazifa emas, balki ma'naviy, ijtimoiy va madaniy mas'uliyat hamdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Epstein, J. L. (2011). *School, Family, and Community Partnerships*. Westview Press.
2. Christenson, S., & Sheridan, S. (2001). *Schools and Families*. Guilford Press.
- Denham, S. (2014).
3. Social-emotional learning in early childhood. *Child Development*, 85(3), 1060–1076.
4. Pianta, R. (2008). *CLASS: Classroom Assessment Scoring System*. Brookes.
- OECD. (2021). *Starting Strong VI*. Paris.
5. Saidahmedov, N. (2002). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent.
6. Hasanboyeva, O. (2010). *Maktabgacha pedagogika*. Toshkent.
7. Nishonov, A. (2018). *Bola psixologiyasi va emotsional rivojlanish*. Toshkent.
8. Yo'ldoshev, J. (2003). *Pedagogik mahorat asoslari*. Toshkent.
9. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.